

ბუნებრივ-რესურსული პოტენციალის ინტეგრირებული მართვის პრობლემები

DOI: <https://doi.org/10.52340/bal/2023.02.01>

აბსტრაქტი

ნაშრომში წარმოდგენილია საქართველოში ბუნებრივ-რესურსული პოტენციალის გამოყენების თანამედროვე მდგომარეობა და ანალიზი და შემოთავაზებულია ქვეყნის მრავალფეროვანი ბუნებრივ-რესურსული პოტენციალის რაციონალურად და ეფექტიანად გამოყენების რეკომენდაციები.

ავტორის მოსაზრებით, მიწისა და სხვა ბუნებრივი რესურსების რაციონალურად გამოყენება რთული პროცესია და ის მიზანშეწონილია განვიხილოთ, როგორც ინტეგრირებული სისტემა, რომლის წარმატებული ფუნქციონირებისთვის სახელმწიფომ, საზოგადოებამ და ბიზნესმა მიზნობრივად, ეტაპობრივად უნდა ამოქმედონ სოციალური, ეკონომიკური, ეკოლოგიური განვითარების არსებული შესაძლებლობები და ამით უზრუნველყონ მაღალეფექტიანი საბაზრო ეკონომიკურ სისტემაზე გადასვლის ხელშეწყობი გარემოს შექმნა. ამ ამოცანის შესრულებისათვის აუცილებელია სახელმწიფოს, როგორც პოლიტიკური სუბიექტის და მესაკუთრის (მიწისა და სხვა ბუნებრივი რესურსების უდიდესი ნაწილის მფლობელის) სოციალური და ეკონომიკური ექსკლუზიური როლის სწორად გაცნობიერება.

ქვეყნის ეკონომიკაში შექმნილი არასტაბილური (განვითარების ზიგზაგისებური ხასიათი), არასტანდარტული მდგომარეობის შეცვლა მხოლოდ ტრადიციული მიდგომებით, ქრესტომატიულ დოგმებზე დაყრდნობით შეუძლებელია. ქვეყანაში უნდა განხორციელდეს „გარღვევის სტრატეგია - მობილიზაციური (ინოვაციური) მოდელი“.

ნაშრომში გადმოცემული და არგუმენტირებულია ამ მოდელის არსი, ნაჩვენებია რესურსების ეფექტიანად გამოყენების შესაძლებლობები და იმ ფაქტორთა ერთო-

ნოდარ ჭითანავა

ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი
<https://orcid.org/0009-0004-5716-0694>
E-mail: chitanavanodar@gmail.com

ბლიობა, რომელთა გავლენით მიიღწევა რესურსების რაციონალური და ეფექტიანი გამოყენება.

საკვანძო სიტყვები: ბუნებრივი რესურსები, გარღვევის სტრატეგია - მობილიზაციური (ინოვაციური) მოდელი, ეფექტიანი ეკონომიკური სისტემა, პროგნოზირება და სტრატეგიული დაგეგმვა.

ციტირებისთვის: ჭითანავა ნ., ბუნებრივ-რესურსული პოტენციალის ინტეგრირებული მართვის პრობლემები, ჟურნალი „ბიზნესი და კანონმდებლობა“, No2, 2023 წ. გვ. 7-16.

PROBLEMS OF INTEGRATED MANAGEMENT OF NATURAL RESOURCE POTENTIAL

Nodar Chitanava

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Academician of the Academy of Agricultural Sciences of Georgia
<https://orcid.org/0009-0004-5716-0694>
E-mail: chitanavanodar@gmail.com

ABSTRACT

This article provides a comprehensive analysis of the current utilization of natural resource potential in Georgia and offers recommendations for the efficient and judicious exploitation of the country's natural assets. The author posits that the prudent use of land and other natural resources is an intricate endeavor that ought to be viewed as an integrated system. For this system to operate effectively, there is a pressing need for the state, society, and the business sector to col-

laboratively harness extant avenues for socio-economic and environmental growth. This collaboration will pave the way for a transition to a highly efficacious market economy while fostering a beneficial environment. Achieving this necessitates a profound understanding of the distinct socio-economic role the state plays both as a political actor and as the predominant steward of land and other natural resources. Addressing the existing oscillatory and non-conventional economic landscape in the nation demands a departure from orthodox, dogmatic approaches. In this manner, author advocates for the adoption of a “breakthrough strategy,” termed as the mobilization (innovative) model. The complexities and merits of this model are elucidated in the article, highlighting the potential for resource optimization and portraying the factors influencing resource rationalization process.

Key words: natural resources; breakthrough strategy - mobilization (innovative) model; efficient economic system; foresight and strategic planning; regional policy nuances.

For citation: Chitanava N., Problems of integrated management of natural resource potential, Journal “Business and Legislation”, No. 2, 2023. p. 7-16.

ძირითადი ტექსტი

შესავალი

სამ ათეულ წელზე მეტია ქვეყანა, მისი ეკონომიკა ყოვლის მომცველი გარდაქმნების (ტრანსფორმაციის) რთულ პროცესშია ჩართული. ცნობილი კრიზისების ყველა ფორმა გამოვცადათ. ეკონომიკას კვლავაც უჭირს, პანდემიამ გარკვეულწილად შებოჭა განვითარების შესაძლებლობანი. ზოგადად, **გაურკვეველობა**, რომელიც დამახასიათებელია თანამედროვე მსოფლიოსათვის გვზღუდავს ორიენტაციის სწორად განსაზღვრაში. სწრაფად ცვალებადი დრო კი ახალ-ახალ გამოწვევებს გვთავაზობს. მსოფლიოში მიმდინარე პროცესები (რუსეთ-უკრაინის ომი და სხვ.) ნეგატიურად მოქმედებს ქვეყნის განვითარებაზე. ასეთ ექსტრემალურ პირობებში ნებისმიერმა ქვეყანამ გამოსავალი უნდა ეძებოს, განვითარების საკუთარ სტრატეგიაში საჭირო კორექტივები შეიტანოს, უპირატესობა მიანიჭოს საკუთარი რესურსული პოტენციალის რაციონალურად და ეფექტიანად გამოყენებას.

საქართველოს ბუნებრივ-რესურსული პოტენციალი გამოირჩევა მრავალფეროვნებით, რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მახასიათებლებით. ის ეროვნული სიმდიდრის უმნიშვნელოვანესი კომპონენტი და ქვეყნის მდგრადი განვითარების საფუძველია.

სამწუხაროდ, მათ არარაციონალურად, არაეფექტიანად ვიყენებთ, უფრო მეტიც, რესურსების მნიშვნელოვანი ნაწილი კომპეტენტური სახელმწიფოებრივი რეგულირების მიღმა დარჩა.

მიზნისა და სხვა პუნქტების

რესურსების გამოყენების პირსაპეტივა

ქვეყნის ეკონომიკაში, განსაკუთრებით, ბუნებრივ-რესურსული პოტენციალის გამოყენებასთან დაკავშირებული მოვლენები, რთულ კვანძებად ჩამოყალიბებულ პრობლემათა ერთობლიობაა, რომელთა გადაწყვეტა მოკლე პერიოდში შეუძლებელია. ამასთან, არასტანდარტული მეთოდების გამოყენებასთან ერთად, ეტაპობრივ განხორციელებასაც საჭიროებს. ისიც უნდა გავაცნობიეროთ, რომ პრობლემებს, მიუხედავად, მათი წარმოშობის მიზეზების გაცნობიერებისა, მარტო ვერ გავუმკლავდებით. **საჭიროა საერთაშორისო ორგანიზაციების მხარდაჭერაც.** მთავარი ის არის, რომ რთული

პრობლემების შესწავლა-ანალიზს, მით უფრო გადაწყვეტას, საგანგებო ღონისძიებათა (მრავალვარიანტულ შერევა-განხორციელების ინტეგრირებულ პროცესს თანამედროვე მენეჯმენტის პრინციპებზე ჩამოყალიბებული მართვის სისტემები სჭირდება. ახალი რეალობის, საბაზრო პრინციპებზე ჩამოყალიბებული ეკონომიკის ფუნქციონირების ტენდენციების, თავისებურებების გაცნობიერების შესაბამისად იცვლება არსებული კონცეპტუალური და მეთოდოლოგიური მიდგომები (პარადიგმა).

მიზნისა და სხვა ბუნებრივი რესურსების რაციონალურად გამოყენების რთული პროცესი მიზანშეწონილია განვიხილოთ, როგორც ინტეგრირებული სისტემა, რომლის წარმატებული ფუნქციონირება არსებითად დამოკიდებულია მასში მონაწილე სუბიექტების ურთიერთმოქმედებისა და ურთიერთგანპირობებულობის დონეზე, ასევე, გარე და შიდა პირობებზე, სწრაფად ცვალებად მენტალიტეტზე. ანალოგიური პოზიციიდან უნდა შეფასდეს მიმდინარე გარდაქმნების ტენდენციები, ის მიზეზ-ფაქტორებიც, რომლებმაც გარდამავალ ეტაპზე ხელი შეუწყვეს ეკონომიკის ზიგზაგისებურ განვითარებას, ცალკეული (განსაკუთრებით მატერიალური წარმოების) დარგების გაჩანაგებას, კვალიფიციური კადრების მომზადების სისტემის მოშლას, სამეცნიერო პოტენციალის დაქვეითებას, სოფლების დაცარიელებას, ეკონომიკაში, განსაკუთრებით სასოფლო-სამეურნეო წარმოებაში დეინდუსტრიალიზაციის პროცესების გაღრმავებას, მართვის თანამედროვე ფუნქციების (განსაკუთრებით, სტრატეგიულ და-გეგმვისა და მართვის) იგნორირებას. ამასთან, ახლო წარსულის ნეგატიური ტენდენციების პირუთვნელი ანალიზი იმიტომაც გვჭირდება, რომ ქვეყნის მომავლის განსაზღვრისას ადრე დაშვებული შეცდომები არ გავიმეოროთ.

გასათვალისწინებელია, რომ საბაზრო პირობებში ეკონომიკის განვითარების მასშტაბებსა და მიმართულებებს განსაზღვრავს ბიზნესი (საბაზრო სუბიექტები) და სახელმწიფოსთან პარტნიორული ურთიერთობებით ყალიბდება ბიზნეს-სუბიექტების განვითარების მიმართულებები, პრიორიტეტები, პარამეტრები, რომლებიც საბოლოოდ კრებისითი ფორმით ქვეყნის ეკონომიკის